

Uddevalla kommuns biblioteksplan 2022-2026

Antagen av kommunfullmäktige 2022-04-13 § 73

Innehåll

Uddevalla kommuns biblioteksplan 2022-2026.....	0
Inledning.....	2
1. Inledning och bakgrund.....	3
1.1. Syfte och mål.....	3
2. Biblioteksverksamhetens organisation i Uddevalla kommun	3
2.1. Folkbibliotek	3
2.2. Skolbibliotek	3
2.3. Rummet, medierna och medarbetarna på folkbiblioteket	4
2.4. Rummet, medierna och medarbetarna på skolbiblioteken	4
3. Lagar och styrdokument.....	5
3.1. Folkbiblioteket	5
3.2. Skolbiblioteken.....	6
4. Vision och värdegrund	6
5. Utvecklingsområden och färdriktningar.....	7
5.1. Samverkan	7
5.2. Folkbiblioteket	7
5.2.1 Arena för demokrati och tillit.....	7
5.2.2 Trygga och inkluderande mötesplatser med låga trösklar.....	8
5.2.3 Digitalisering, kompetens, närvaro och medier	9
5.2.4 Integration och livslångt lärande	9
5.2.5. Läsförämjande och biblioteksverksamhet för barn	10
5.2.6. Unga	11
5.3. Skolbiblioteken.....	11
5.3.1. Skolbibliotek, lärande och läsande.....	11
5.3.2 Digitalisering	12
5.3.3 Skolbibliotek och goda studiemiljöer.....	12
5.3.4 Bemanning, kompetens samt professionellt och systematiskt samarbete	13
6. Genomförandeprocess	13
6.1. Förankring och kommunikation	13
6.3. Revidering	14
7. Övriga styrdokument.....	14

Inledning

I april 2022 antog kommunfullmäktige i Uddevalla en biblioteksplan som innebär att vi ska samverka mellan folkbiblioteken och skolbiblioteken och tillsammans stärka upp biblioteksverksamheten.

Vår bibliotekslag visar hur viktiga våra gemensamma folk och skolbibliotek är för vår demokratiska samhällsutveckling, där vi erbjuder en kvalitativ kunskapsförmedling, pålitlig fakta och värnar om fri åsiktsbildning utan censur.

Biblioteken ska vara tillgängliga för alla medborgare, allt i från små barn till äldre, oavsett bakgrund och samhällstillhörighet.

Vår uppgift är att erbjuda litteratur från tidig ålder för våra barn och unga som främjar och stimulerar deras språkutveckling. Detta innebär att fler barn får det enklare att ta sig igenom skolan med tillfredställande utbildning och i förlängningen ett meningsfullt vuxenliv där litteraturen blir en naturlig del i vardagen.

Annelie Högberg (S)

Ordförande Kultur och fritidsnämnden

Roger Ekeroos (M)

Ordförande Barn och utbildningsnämnden

1. Inledning och bakgrund

Kommuner och landsting ska enligt §17 Bibliotekslagen¹ anta biblioteksplaner för sin verksamhet på biblioteksområdet.

I och med att folkbibliotek och skolbibliotek sorterar under olika nämnder i Uddevalla kommun ska beslut om biblioteksplanen fattas av fullmäktige.

Biblioteksplanen innehåller visioner och färdriktningar för kommunens folk- och skolbibliotek. Färdriktningarna tar avstamp i omvärlden, i samhällstrender, lagar och styrdokument.

1.1. Syfte och mål

I Kungliga bibliotekets vägledning *Biblioteksplan 2.1*² beskrivs hur biblioteksplaner ska utformas och även anledningar till att det i bibliotekslagen finns en paragraf om biblioteksplaner. Tidigt fanns tanken att skolbiblioteken skulle stärkas genom krav på biblioteksplaner. Vidare uppmärksammas behovet av samverkan mellan bibliotek och bibliotekens samlade medieresurser för en mer likvärdig biblioteksverksamhet. Användarnas behov och hur verksamheten kan anpassas efter dem ska lyftas i biblioteksplanerna och även hur användarna ska ges förutsättningar att påverka överväganden av verksamhetens inriktning och omfattning. Biblioteksplanerna ska vara utformade så att verksamhetens inriktning och omfattning beskrivs utifrån lagstadgat uppdrag och kommunens mål och visioner. Biblioteksplanerna ska även fungera för nationell uppföljning, samordning och kvalitetsutveckling.

Målet med denna biblioteksplan är att den ska ligga till grund för årlig verksamhetsplanering och användas som stöd i det dagliga arbetet.

2. Biblioteksverksamhetens organisation i Uddevalla kommun

2.1. Folkbibliotek

Folkbiblioteket i Uddevalla kommun sorterar under kultur och fritidsförvaltningen och ingår i avdelningen Kultur, Bibliotek och Unga.

Folkbiblioteken består av Stadsbiblioteket, Dalabergs-, Ljungskile- och Rampens bibliotek. Rampens bibliotek ingår i ett nära samarbete med fritidsgården.

Ljungskile- och Rampens bibliotek erbjuder meröppet som innebär att biblioteken är tillgängliga på tider när det är obemannat. Dessa bibliotek kan man besöka alla dagar året runt.

2.2. Skolbibliotek

Skolbiblioteken i Uddevalla kommun sorterar under barn och utbildningsförvaltningen och är organiserade utifrån grundskola, gymnasieskola och vuxenutbildning. Rektorerna på respektive skola ansvarar enligt läroplanerna för verksamheten. Kommunens bibliotek används av ca 10 000 elever.

---

¹ SFS 2013:801 Bibliotekslagen

² Biblioteksplan 2.1 Dnr 2017-525. Kungliga biblioteket

Inom grundskolan finns ca 20 skolbibliotek. Skolbibliotek Uddevalla tillhör grundskolans utvecklingsenhet som arbetar för att utveckla skolbiblioteken som en pedagogisk resurs genom hela grundskolan.

Uddevalla Gymnasiebibliotek består av två bibliotek (Agneberg och Östrabo). Antalet elever är ca 3000 fördelat på fem skolhus.

Vuxenutbildningens bibliotek inryms i skolans lokaler på Kaserngården.

2.3. Rummet, medierna och medarbetarna på folkbiblioteket

Rummet, medierna och medarbetarna är tre bärande delar av folkbiblioteket.

Bibliotekets olika rum består av lokaler, hemsida, sociala medier och digitala plattformar.

Medierna består främst av böcker, tidningar, tidskrifter, ljudböcker och talböcker. Digitalt finns e-böcker, e-ljudböcker, e-tidningar, e-tidskrifter, strömmande film och musik samt databaser.

Medarbetarna möter användarna både i det fysiska rummet och på sociala medier eller plattformar. Ett levande bibliotek, oavsett om det är fysiskt eller digitalt, behöver fyllas med verksamhet och tjänster. Programverksamhet både för barn och vuxna fungerar som verktyg för att bjuda in användarna, skapa nyfikenhet, läslust, och vilja att ta del av bibliotekets tjänster och utbud. Biblioteket arbetar med läsfrämjande aktiviteter men även kulturella och samhällsorienterade som teater, olika aktiviteter för barn, galleri, tillgång till datorer och kopiator, utskriftsmöjligheter, vägledning i informationssökning, IT-hjälp med mera. För dem som inte kan ta sig till biblioteket på grund av sjukdom eller funktionsnedsättning finns förutom det digitala biblioteket uppsökande verksamhet i form av "Boken kommer" som innebär att talböcker skickas hem eller att böcker körs hem till låntagaren. Böcker körs även till äldreboenden och daglig verksamhet.

För att rummet och medierna ska vara attraktiva, tillgängliga och relevanta är medarbetarna den viktiga länken, den som skapar möjligheter. Medarbetarnas dialog med användarna skapar tillit och förtroende, öppnar upp för möjligheter och tillgång till kunskap, fantasi och kreativitet. Medarbetarnas kompetens säkerställer ett kvalitetssäkrat informations- och medieutbud. Uddevalla kommun ska se till att medarbetarna får de bästa förutsättningarna för att utföra sitt uppdrag och att utveckla biblioteksverksamheten till nytta för användarna.

Uddevalla kommun har sedan 2017 gjort stora satsningar på de fysiska rummen genom ny bibliotekslokal i Ljungskile, helt nytt bibliotek i Källdal samt förbättringar i befintliga lokaler både på Dalabergs bibliotek och Stadsbiblioteket.

2.4. Rummet, medierna och medarbetarna på skolbiblioteken

Grundskolornas fysiska bibliotek är av varierande kvalitet. Flera grundskolor saknar ändamålsenliga lokaler för skolbiblioteksverksamheten.

De fysiska medierna för grundskolans bibliotek består av främst tryckta böcker. De digitala medierna består av e-böcker, e-ljudböcker och strömmande film. Via skolan finns tillgång till digitalt uppslagsverk.

Bemanning saknas på i stort sett samtliga av grundskolans skolbibliotek. Skolbibliotek Uddevalla arbetar utifrån en beställarorganisation där skolorna beställer tjänster från ett utbud. Skolbibliotekarierna möter både lärare och elever med läsfrämjande aktiviteter och med insatser för att stärka digital kompetens i skolan. Skolbibliotekarierna hjälper elever med

inläst litteratur och läromedelstexter samt hjälper grundskolorna med inköp, gallring samt utformning av det fysiska rummet.

Gymnasiebiblioteken (Agneberg och Östrabo) är välbesökta av elever och lärare. Eleverna använder biblioteken till studier samt lektioner (då lärarna närvarar). Eleverna kommer klassvis och lånar både skönlitteratur och fakta. Eleverna lånar även faktaböcker i samband med sitt gymnasiearbete. På biblioteket kan eleverna få hjälp av bibliotekspersonal att hitta böcker, samt skriva ut sina arbeten. Bibliotekarierna har undervisning i informationssökning och källkritik och hjälper eleverna att hitta i databaser och på webbsidor.

Det digitala utbudet finns att nå via en lärplattform. Där finns databaser, uppslagsverk, Inläsningstjänst samt bibliotekskatalog med hemsida och länksamlingar.

På Uddevalla vuxenutbildning är biblioteket bemannat vissa tider men även tillgängligt när det är obemannat. Det finns studieplatser i en lugn miljö och möjlighet att få hjälp med viss informationssökning och tillgång till böcker.

3. Lagar och styrdokument

Alla bibliotek inom det allmänna biblioteksväsendet omfattas av bibliotekslagen. Prioriterade grupper enligt bibliotekslagen är personer med funktionsnedsättning, personer med annat modersmål än svenska samt nationella minoriteter. För folkbiblioteken tillkommer barn och ungdomar som prioriterad grupp.

Flera mål i bibliotekslagen gäller både folk- och skolbibliotek. Biblioteksformerna vänder sig dock till olika målgrupper och har olika funktion. Nedan framgår några skillnader.

Folkbibliotek	Skolbibliotek
En kulturinstitution	Pedagogisk resurs för skolan
Kopplad till frivilligt lärande, intresse och fritid	Kopplad till lärande och undervisning
För alla	Anpassat för skolans elever och personal
Tillhandahåller allsidig media efter invånarnas behov. Verkar för fritt och frivilligt läsande och lärande.	Tillhandahåller media enligt skolans pedagogiska behov kopplat till läroplanen.

3.1. Folkbiblioteket

Bibliotekslagen definierar tydligt bibliotekens viktiga samhällsfunktion. Där står att biblioteken ska verka för det demokratiska samhällets utveckling genom att bidra till kunskapsförmedling och fri åsiktsbildning. Biblioteken ska främja litteraturens ställning och intresset för bildning, upplysning, utbildning och forskning samt kulturell verksamhet i övrigt. Utbudet av medier och tjänster ska präglas av allsidighet och kvalitet. Biblioteksverksamhet ska finnas tillgänglig för alla och anpassas efter användarnas behov och förutsättningar.³

Det finns inget annat forum i samhället som har det här uppdraget. Biblioteken är unika och oombärliga.

³ SFS 2013:801 Bibliotekslagen

Folkbiblioteken ska särskilt främja läsning och tillgång till litteratur och främja barns och ungas språkutveckling och stimulera till läsning. Folkbiblioteken ska även verka för att öka kunskapen om hur informationsteknik kan användas för kunskapsinhämtning, lärande och delaktighet i kulturlivet. För att ge alla tillgång till landets samlade biblioteksresurser ska biblioteken samverka.⁴

I *Demokratins skattkammare*⁵ som är ett förslag till nationell biblioteksstrategi förstärks folkbibliotekets betydelse som en självständig kraft i det demokratiska samhällsbygget, en femte statsmakt. Det yttersta målet är att stärka bildningen och därmed demokratin.

Folkbibliotekets verksamhet lyder under offentlighets- och sekretesslagen kap 40 §3 som anger att sekretess gäller i biblioteksverksamhet för uppgift i register om en enskilds lån, reservation eller annan form av beställning och för uppgift om enskilds användning av informationsteknik.

Regional biblioteksplan 2020-2023⁶ innehåller strategiska inriktningar under planperioden som påverkar det lokala arbetet, exempelvis i form av inriktningar på ekonomiskt stöd och utvecklingsinsatser.

3.2. Skolbiblioteken

Skolbiblioteken lyder under bibliotekslagen, men också under skollagen. Eleverna i grundskolan, grundsärskolan, specialskolan, gymnasieskolan och gymnasiesärskolan ska enligt bibliotekslagen och skollagen ha tillgång till skolbibliotek⁷.

För varje skolform gäller en läroplan som utgår från bestämmelser i skollagen. Enligt läroplanen för grundskolan ska ”skolans arbetsmiljö utformas så att alla elever, för att själva kunna söka och utveckla kunskaper, ges aktivt lärarstöd och får tillgång till och förutsättningar att använda läromedel av god kvalitet samt andra lärverktyg för en tidsenlig utbildning, bland annat skolbibliotek och digitala verktyg”.⁸

Enligt läroplanerna för grundskolan, gymnasieskolan och sarskolan ska ”skolbibliotekets verksamhet användas som en del i undervisningen för att stärka elevernas språkliga förmåga och digitala kompetens.” I läroplan för förskolan står det tydligt att förskolan ska lägga stor vikt vid att stimulera barnens språkutveckling genom högläsning och samtala kring litteratur och andra texter⁹.

4. Vision och värdegrund

En vision kan vara utmanande, hoppfull, sikta högt för att skapa mod, våga ta plats och göra skillnad. I vår tid där utveckling och förändring går snabbt och för många är svår att förstå kan biblioteken bidra till att människor får förståelse för sig själva och andra. Genom att få redskap och kunskap för att kritiskt kunna granska information kan fler medverka till samhällets demokratiska utveckling. Att få verktyg för att förverkliga behov och drömmar ger möjlighet till självhjälp och självförverkligande.

---

⁴ SFS 2013:801 Bibliotekslagen.

⁵ Demokratins skattkammare. Förslag till nationell biblioteksstrategi. Kungliga biblioteket 2019.

⁶ Regional biblioteksplan Västra Götaland 2020-2023

⁷ SFS 2010:800 Skollagen

⁸ Läroplan för grundskolan, förskoleklassen och fritidshemmet 2011: Reviderad 2019 (Lgr11)

⁹ Läroplan (Lpfö 18) för förskolan – Skolverket.

Biblioteksplanen tar avstamp i Uddevalla kommuns vision, ”Uddevalla – hjärtat i Bohuslän Liv, lust och läge ger livskvalitet”

För biblioteken innebär det:

Närvarande fysiskt, digitalt och socialt. För dig, för alla, för vem du än är – genom hela livet.

Uddevalla kommuns värdegrund, *Öppenhet, respekt och professionalitet* innebär att alla som kommer i kontakt med biblioteken ska få ett respektfullt och professionellt bemötande, mötas av öppenhet och dialog, synpunkter ska välkomnas och vägledning och stöd utifrån önskemål och behov möjliggöras.

5. Utvecklingsområden och färdriktningar

Syftet med utvecklingsområden är att förtydliga verksamheternas färdriktning under planperioden. Innehållet kan kopplas samman med både Uddevalla kommuns riktningar och förvaltning- och avdelningsövergripande mål.

5.1. Samverkan

Samverkan sker på många olika plan och nivåer. Både folk- och skolbibliotek samverkar inom och mellan verksamheter, avdelningar, förvaltningar och externa aktörer - både lokalt, regionalt och nationellt. Skolbiblioteket samverkar också med personal på alla skolor. Förskola och folkbibliotek har ett nära samarbete och regelbundna aktiviteter.

Mellan folkbiblioteken i Fyrstad pågår ett arbete för att upphandla och samverka kring ett gemensamt bibliotekssystem som förväntas ge stora fördelar för kommuninvånarna och utöka bibliotekens utbud och kompetensområden.

Samverkan är en viktig del för att arbeta vidare inom utvecklingsområden. Samverkan med bibliotek och biblioteksanknutna organisationer utanför kommunen skapar möjligheter för utveckling, samordning, forskningsanknytning och fortbildning. Samverkan mellan avdelningens enheter, övriga förvaltningar samt civilsamhället är viktigt för att lyckas och för att ge synergieffekter men också för att nå prioriterade grupper. Ett väl fungerande samarbete mellan folk- och skolbibliotek samt förskola är avgörande för bland annat läsförbättrande arbete.

Färdriktningar:

- Det ska finnas ett gott samarbete mellan folk- och skolbibliotek samt förskola, bland annat kring läsförbättrande arbete.
- Folkbiblioteket ska sträva efter samarbete både med andra förvaltningar, biblioteksanknutna organisationer utanför kommunens gränser samt civilsamhälle.

5.2. Folkbiblioteket

5.2.1 Arena för demokrati och tillit

I Kungliga bibliotekets förslag till nationell biblioteksstrategi lyfts uppdraget att värna om demokrati, rättssäkerhet och mänskliga rättigheter fram¹⁰. Genom att stärka det offentliga rummet och skapa trygga mötesplatser kan det demokratiska samtalet utvecklas. Genom tillgång till information och litteratur och ett källkritiskt förhållningssätt stärks möjligheterna

---

¹⁰ Demokratins skattkammare. Förslag till nationell biblioteksstrategi. Kungliga biblioteket 2019.

till större grad av egenmakt och därmed möjlighet att påverka. Biblioteken är möjliggörare för människor och en resurs för alla.

Klyftan mellan de som läser och inte läser ökar i samhället¹¹. Bibliotekens läsfrämjande arbete bidrar till att stärka demokratin. Genom kultur, litteratur och berättelser ges nya perspektiv och värden som empati, förståelse, tolerans och tillit kan stärkas.

Delaktighet är ett viktigt verktyg för demokrati som folkbiblioteket i Uddevalla aktivt ska arbeta för. Användarperspektivet bör därmed i högre grad styra utformandet av bibliotekens verksamheter, på så sätt kan även tilliten stärkas. Tilliten eller förtroendet för bibliotek ligger enligt SOM-undersökningar högt även om det sjunkit något från tidigare år¹² och utmanas av bland annat bilden av bibliotekens roll i samhället.

Digitaliseringen skapar förutsättningar för ett öppet och inkluderande demokratiskt samhälle där fler får möjlighet till insyn och delaktighet genom dialog. Detta arbete stöds av Uddevalla kommuns Digitala agenda som genom en modern e-förvaltning vill förenkla vardagen för medborgare, näringsliv och medarbetare.¹³

Fler än tidigare vill påverka medieinköp, skyltningar och program. Det behövs därför tydliga riktlinjer för urval både av medieutbud och programverksamhet. Några av biblioteken fungerar som vallokal vid förtidsröstning till såväl EU-val som riksdagsval. Folkbiblioteket måste därmed slå vakt om att vara en neutral mötesplats med god tillgänglighet.

Färdriktningar:

- Biblioteket ska arbeta med användardriven innovation för att skapa värde för invånarna och få människor ska känna sig delaktiga.
- Biblioteket ska möjliggöra att människor oavsett bakgrund kan vara delaktiga i samhällslivet och vara med och påverka.
- Bibliotekets roll och verksamhet i Uddevalla ska göras mer synlig.

5.2.2 Trygga och inkluderande mötesplatser med låga trösklar

Uddevalla kommun har som riktning att utveckla ett tryggt samhälle tillsammans. Biblioteket ska vara trygga platser med låga trösklar, tillgängliga för alla och anpassade efter användarnas behov. Det ska vara enkelt att besöka, hitta och använda bibliotekets lokaler och utbud både fysiskt och på den digitala arenan för användare i alla åldrar och oavsett funktionsförmåga. Det ska kännas välkomnande att besöka biblioteket och var och en ska få ett gott bemötande. Biblioteket ska vara tillgängligt, attraktivt och angeläget, ett bibliotek att upptäcka, uppleva, skapa och vara delaktig i.

Färdriktningar:

- Medarbetarna ska ha en hög kompetens vilket säkerställer kvalitet, god service och gott bemötande.
- Det ska finnas en uppdaterad tillgänglighetsplan och verksamheten ska genomsyras av ett tillgänglighetsperspektiv.
- Regelbundna användarundersökningar ska genomföras för att säkerställa bibliotekens attraktivitet, relevans och tillgänglighet.

---

¹¹ Demokratins skattkammare. Förslag till nationell biblioteksstrategi. Kungliga biblioteket 2019.

¹² Höglund, Lars (2017) Biblioteken fortsatt välanvända med höga betyg. Göteborgs universitet: SOM-institutet.

¹³ Digital agenda, Uddevalla kommun, 2019

5.2.3 Digitalisering, kompetens, närvaro och medier

Det digitala samhällets utveckling berör alla och hänger ihop med andra former av utanförskap. Digitalt utanförskap är vanligare bland äldre och för personer med funktionsvariationer kan det innebära stora svårigheter att ta del av digital information. Folkbiblioteket ska i enlighet med regeringsuppdraget *Digitalt först med användaren i fokus* främja en ökad digital kompetens hos allmänheten.¹⁴

Bibliotekarier kan bidra till ökad kunskap kring källkritik och att finna, analysera och kritiskt värdera digital information. Detta är ett viktigt led i att verka för demokratisk samhällsutveckling och öka den digitala kompetensen.

En majoritet av befolkningen är ständigt uppkopplad och använder digitala arenor som komplement till de fysiska. För att upprätthålla bibliotekens samhälleliga relevans krävs närvaro på digitala arenor och kunskap om hur de kan användas. Digitalisering möjliggör också för biblioteken att snabbare nå ut med information och bidra till människors fria åsiktsbildning i aktuella frågor, jämfört med det tryckta mediet.

I arbetet med att främja befolkningens tillgång till litteratur, kultur och information är det viktigt att bibliotekens digitala mediebestånd präglas av samma bredd och kvalitet som det fysiska.

Digitaliseringen skapar möjligheter till ökad samverkan på nationell, regional och lokal nivå. Att ta vara på dessa möjligheter bidrar till att höja biblioteksverksamhetens kvalitet. Samverkan är särskilt viktig kring digitala medier, system och databaser.

För att biblioteket ska vara relevant i en digital värld krävs en digitalt mogen, lärande och flexibel organisation som med ett innovativt tankesätt möter de ändrade behoven. Genom att arbeta med digital transformation och bygga en organisation som klarar hantera konstant förändring kan biblioteket möta kommande behov och skapa värde för invånarna.

Färdriktningar:

- Biblioteket ska arbeta med digital transformation och utgå från målgruppernas behov.
- Medarbetarna ska kontinuerligt förbättra och fördjupa sin digitala kompetens i syfte att förstå och möta invånarnas behov’.
- Biblioteket ska sprida kunskap om hur informationsteknik kan användas för kunskapsinhämtning, lärande och delaktighet samt bidra till ökad kunskap kring källkritik och att finna, analysera och kritiskt värdera digital information.

5.2.4 Integration och livslångt lärande

I regional biblioteksplan¹⁵ konstateras att nya arbetsmetoder krävs för att nå nya grupper av människor och de invånare som idag inte tar del av de demokratiska möjligheter som finns i vårt samhälle. Uppsökande arbetsmetoder har länge varit ett sätt för biblioteken att nå t ex människor som inte själva kan ta sig till biblioteket men fler och nya metoder behöver arbetas fram.

---

¹⁴ Digitalt först med användaren i fokus 2018-2020, Kungliga biblioteket

¹⁵ Regional biblioteksplan. Västra Götaland 2020-2023

Biblioteken har en viktig betydelse för människor med annat modersmål än svenska men även för övriga prioriterade grupper. För att biblioteken ska vara angelägna i människors liv behöver människor bjudas in för att själva vara delaktiga i biblioteksverksamheten.

Tillgången till litteratur och samhällsinformation på andra språk än svenska behöver öka, liksom tillgången till litteratur för personer med funktionsnedsättning. Det behövs även fortsatt kompetensutveckling för att arbeta med prioriterade grupper.

Utbildningskraven och förändringstakten i samhället gör att människor behöver fortsätta lära genom hela livet, både formellt och icke-formellt. Biblioteken främjar ett livslångt lärande genom att ge tillgång till medier och tjänster som präglas av allsidighet och kvalitet och är anpassade till individens behov av litteratur och information.

Den regionala biblioteksplanen uttrycker även en ambition att förmedla kunskap om hur vi med stöd av litteratur, skrivande och samtal främjar hälsa och välbefinnande¹⁶.

Färdriktningar:

- Nya arbetsmetoder ska tas fram och testas för att nå fler.
- Berättelser ska göras tillgängliga och språken ska hållas levande.
- Minoritetsspråken ska synliggöras.

5.2.5. Läsförmedling och biblioteksverksamhet för barn

Internationell forskning betonar betydelsen av tidiga insatser för att främja små barns språkutveckling¹⁷. Utlåningsgraden för barn och ungdomslitteratur är hög på folkbibliotek och antalet utlån har ökat även i Uddevalla före pandemin. Samtidigt som utlånen ökar, ökar också antalet barn och unga, vilket gör att antalet utlån per barn i realiteten kan minska.

Det är viktigt för verksamheterna att fånga upp barnen så tidigt som möjligt vilket görs bland annat genom samarbete med BVC och föräldrar, öppna förskolan och förskolor. Alla barn i förskoleklass besöker sitt närmsta folkbibliotek tillsammans med klassen då de samtidigt får en bokgåva för att uppmuntra till läsning. Samarbetet syftar till att ge barnen så goda möjligheter till språkutveckling som möjligt. En god språkförmåga påverkar barnen positivt i skolgången resten av livet.

Folkbiblioteket arbetar nära grundskolan genom att komplettera skolans läsförmedling med fritidsläsning.

Personal inom förskola, skola och bibliotek kan genom samarbete dra nytta av varandras kunskaper från utbildning och fortbildning men också tysta kunskaper i form av yrkesmässig förtrogenhet och erfarenhet samt behov kring läsandet för att skapa ett gemensamt helhetsgrepp kring läsförmedling.

Färdriktningar:

- Fler klasser i grundskolan ska ges utrymme att besöka folkbiblioteket för att uppmuntra läsning på fritid.

---

¹⁶ Regional biblioteksplan. Västra Götaland 2020-2023

¹⁷ Specialpedagogiska skolmyndigheten: Forskningsutblick: Att kartlägga barns språk på vetenskaplig grund – variationer och osäkerhet.

- Utveckla fler samarbetsformer kring läsfrämjande mellan folkbibliotek, skolbibliotek och förskola för att skapa läslust.

5.2.6. Unga

Enligt Ung livsstil¹⁸ är trenden att färre unga besöker och använder biblioteket. Besökssiffrorna är allra lägst bland killar. Det finns också tydliga åldersskillnader när det gäller vad man gör på biblioteket. I mellanstadiet kommer att låna böcker först, därefter att läsa böcker, följt av att träffa kompisar och att plugga. I högstadiet och gymnasiet är förhållandena förändrade och plugga kommer först, följt av att låna böcker och på tredje plats att träffa kompisar.

På Rampens bibliotek riktas stort fokus mot unga genom ett tätt samarbete med fritidsgård, kulturskola och föreningsliv. Att samarbeta med fritidsledare och andra yrkesgrupper kan vara ett sätt att närma sig unga i olika åldrar.

Folkbiblioteket behöver undersöka hur väl man möter ungas behov och hur man kan öka attraktiviteten för denna åldersgrupp. Ett annat behov som kommer fram i rapporten ”Ung livsstil” är att oberoende av ålder finns behov av att använda dator, scanner och skrivare.

Färdriktningar:

- Låta barn och unga vara delaktiga i bibliotekets utformning och planering av verksamhet.

5.3. Skolbiblioteken

Enligt samlad forskning om skolbibliotek gynnas elevers språkutveckling, läsförmåga och informationskompetens av ett regelbundet och strukturerat samarbete mellan lärarna och skolbibliotekarierna¹⁹. Skolinspektionens kvalitetsgranskning lyfter fram de förutsättningar som krävs: Tillgång till skolbibliotekarierna, att de samverkar med lärare samt att skolbiblioteket har legitimitet i skolan och stöd från skolläroplan. Därtill behövs ändamålsenliga lokaler samt relevanta digitala och fysiska resurser²⁰.

5.3.1. Skolbibliotek, lärande och läsande

Grundskolans läroplan slår fast att “Skolbibliotekets uppgift är att stärka elevernas språkliga förmåga och digitala kompetens.”²¹ Gymnasieskolans läroplan formulerar det som att skolbibliotekets verksamhet ska användas som en del i undervisningen och för att stärka elevernas språkliga och digitala kompetens.²² I förskolans läroplan ska stor vikt läggas vid språkutveckling genom att uppmuntra och ta tillvara barnens nyfikenhet och intresse för att kommunicera och utveckla sitt språk genom att lyssna till högläsning och samtala kring litteratur och andra texter.²³ Den pedagogiska verksamheten i skolbiblioteken har stor betydelse för elevernas förmåga och lust för att lära och läsa.

Läsdelegationen lyfter vikten av bland annat tillgång till litteratur i förskolan, fortbildning av personal och samverkan mellan exempelvis bibliotek, barnhälsovård och förskolor²⁴.

¹⁸ Elofsson, S. (2020) Vad gör barn och ungdomar på biblioteken?

¹⁹ Gärdén, C. (2017). Skolbibliotekets roll för elevers lärande En forsknings- och kunskapsöversikt år 2010–2015. Kungliga biblioteket, Nationell biblioteksstrategi.

²⁰ Skolinspektionens kvalitetsgranskning Dnr 400:2016:11433, 2018: Skolbiblioteket som pedagogisk resurs

²¹ Läroplan för grundskolan, förskoleklassen och fritidshemmet 2011: Reviderad 2019 (Lgr11)

²² Läroplan för gymnasieskolan, Gy 11

²³ Förskolans läroplan, Lpfö 18

²⁴ Läsdelegationen: Barns och ungas läsning – ett ansvar för hela samhället. SOU 2018:57

Färdriktningar:

- Skolbiblioteken ska verka för att stärka elevernas språkliga förmåga.
- Skolbiblioteken ska verka för att öka elevernas lust att läsa.
- Förskolan ska verka för att stärka barnens språkutveckling och intresse för litteratur.

5.3.2 Digitalisering

Skolbibliotek och skolbibliotekarier ska ha en roll i att fördjupa elevernas digitala kompetens för ökad delaktighet i ett demokratiskt samhälle. Barn- och utbildningsförvaltningens IKT-pedagogiska strategi framhåller att såväl barn och elever som alla som arbetar med dem ska utveckla adekvat digital kompetens.²⁵

I läroplanerna, från förskola till grundskola och gymnasium, lyfts det ökade informationsflödet som barn och elever möts av och som måste hanteras. I förskolans läroplan ska barnen ges möjlighet att grundlägga ett kritiskt och ansvarsfullt förhållningssätt till digital teknik och information. Skolbiblioteken har i uppdrag att utveckla det kritiska förhållningssätt som krävs för att navigera bland information och omvandla information till kunskap. Enligt nationell digitaliseringsstrategi för skolväsendet har skolbiblioteken en ”viktig pedagogisk uppgift att fylla när det gäller att stärka elevers kompetenser i bland annat informationssökning och källkritik”.²⁶ Även Uddevalla kommuns digitala agenda säger att ”Vi ska se digitalisering som en avgörande resurs för verksamhetsutveckling.”²⁷

Det fysiska beståndet behöver utökas med hjälp av digitala resurser vilket ger ökad likvärdighet. Digitala läromedel behöver tillhandahållas i skolan som komplement till fysiska läromedel²⁸. Enligt IKT-pedagogisk strategi så ska alla barn och elever utveckla en adekvat digital kompetens och ha tillgång till digitala verktyg och digitala läromedel i en ändamålsenlig digital miljö. Alla barn och elever ska kontinuerligt utveckla sin förmåga att med ett kritiskt och ansvarsfullt förhållningssätt använda internet som en viktig arena för lärande och utveckling.

Färdriktningar:

- Skolbiblioteken ska bidra till att barn och elever utvecklar adekvat digital kompetens och får tillgång till relevanta digitala verktyg och digitala läromedel.
- Skolbiblioteken ska bidra till att utveckla ett kritiskt förhållningssätt bland barn och elever.

5.3.3 Skolbibliotek och goda studiemiljöer

De möjligheter som digitaliseringen öppnar för att samordna resurser över geografiska gränser, ska utnyttjas för att utveckla skolbibliotekens service samtidigt som de fysiska skolbiblioteken ska bedrivas i ändamålsenliga lokaler. Enligt lag ska eleverna ha tillgång till skolbibliotek. Skolbibliotekens verksamhet är större än lokalerna men rummet fyller en viktig funktion som en trygg plats för att läsa och studera. Lokalen ska vara tillgänglighetsanpassad efter elevernas behov på skolan. Skolbiblioteket bör vara öppet under skoldagen.

Färdriktningar:

- Skolbiblioteken ska verka för ökad tillgänglighet till fysiska medier.

---

²⁵ IKT-pedagogisk strategi för Barn- och utbildningsförvaltningen i Uddevalla kommun. Dnr BUN 2019/00229

²⁶ Nationell digitaliseringsstrategi för skolväsendet, s. 8

²⁷ Digital agenda, Uddevalla kommun 2019

²⁸ IKT-pedagogisk strategi för Barn- och utbildningsförvaltningen i Uddevalla kommun. Dnr BUN 2019/00229

- Skolbibliotekets verksamhet bör beaktas vid ny- och ombyggnation samt vid omlokalisering av skolor.

5.3.4 Bemanning, kompetens samt professionellt och systematiskt samarbete
 Alla elever i grund- och gymnasieskola samt särskola ska ha tillgång till god skolbiblioteksverksamhet med stöd av fackutbildade bibliotekarier. En väl fungerande skolbiblioteksverksamhet ökar förutsättningarna till ökad måluppfyllelse för eleverna. Internationell forskning visar att bemannade skolbibliotek som samspelar nära med ämnesundervisningen kan bidra till elevers lärande.²⁹ Genom tydliga roller och goda samarbeten mellan skolbibliotekarier och andra professioner kan skolbiblioteken ha en viktig roll för att bidra till elevernas måluppfyllelse i alla ämnen.

Färdriktningar:

- Bibliotekspersonalen och skolbiblioteksverksamheten ska ingå i förvaltningens systematiska kvalitetsarbete.
- Rektorsenheter ska ha ett systematiskt samarbete med bibliotekspersonalen.
- Skolbiblioteken ska ha goda förutsättningar för att utifrån sitt uppdrag verka för elevers måluppfyllelse

6. Genomförandeprocess

6.1. Förankring och kommunikation

Uddevalle kommuns biblioteksplan ska vara ett styrande dokument som är väl känt i kommunen och också vara lätt att hitta på kommunens hemsida.

Berörda nämnder ska använda biblioteksplanen som ett underlag vid den årliga budget- och planeringsprocessen i arbetet med nämndens internbudget och verksamhetsplan med styrkort.

Det är viktigt att cheferna tar sin del i ansvaret med att kommunicera biblioteksplanen, framför allt på sin arbetsplats. Biblioteksplanen kan med fördel spridas brett till olika arbetsplatser och mötesplatser i kommunen. Planen ska användas av bibliotekens personal som stöd i sitt dagliga arbete.

Biblioteksplanens innehåll ska förankras hos allmänheten för att skapa förståelse för vad bibliotek är och vad man kan göra på bibliotek.

Styrande majoritet ska utgå från innehållet i dokumentet när de utformar mandatperiodens Strategiska plan.

6.2. Uppföljning och utvärdering/analys

Biblioteksplanen utgör underlag för verksamhetsplanering. Förvaltningarnas uppdrag knutna till verksamhetsplanen följs upp i samband med delårsrapportering i IT-systemet för verksamhetsutveckling (Vuv-IT).

---

²⁹ Gärden, C: Skolbibliotekets roll för elevers lärande. En forsknings- och kunskapsöversikt år 2010-2015. Del av Nationell biblioteksstrategi, Kungliga biblioteket.

Utifrån syfte och mål för denna biblioteksplan ansvarar varje nämnd för att formulera eventuella uppföljningsbara uppdrag i sina styrkort.

6.3. Revidering

Uddevalla kommuns biblioteksplan ska utvärderas och revideras innan 2026-12-31. Planen upphör att gälla år 2027 om revidering inte har skett.

Revidering ska ske i samverkan med personal på bibliotek och skolbibliotek samt eventuell personal på andra berörda förvaltningar.

Ansvarig för att ge uppdrag om revidering är kommunfullmäktige. Ansvarig för att revidering görs är kultur och fritidsnämnden.

7. Övriga styrdokument

Ytterligare dokument, både nationella och internationella som påverkar bibliotekets arbete i Uddevalla kommun:

FN:s Barnkonvention³⁰ blev svensk lag 1 januari 2020. Bibliotekets lagstadgade uppdrag att verka för det demokratiska samhällets utveckling samt att prioritera barn och unga innebär att biblioteket ska sprida kunskap om och tillämpa barnkonventionen.

FN:s Agenda 2030, globala mål för hållbar utveckling³¹ ingår i Uddevalla kommuns strategiska plan (2020-2022). Biblioteken strävar efter jämlik resursfördelning, digital inkludering, livslångt lärande och arbetar för ett tydligt barn- och ungdomsperspektiv. Under Agenda 2030 faller också jämställdhet. Strategisk jämställdhetsplan finns framtagen för verksamheterna och arbetet med jämställdhet inkluderas i verksamheternas dagliga arbete och planering.

UNESCO:s och IFLA:s folk- och skolbiblioteksmanifest³² ger i sin globala vision en bild av biblioteken som nödvändiga, självklara och angelägna. Folk- och skolbibliotek arbetar i hög grad utifrån dessa manifest bland annat genom att arbeta för bibliotekets möjligheter till lärande, läsning, upplevelser, skapande och inspiration.

Diskrimineringslagen³³ förbjuder diskriminering och kränkande behandling. Skollagen betonar att detta gäller även skolverksamheten. Ett arbete för att motverka kränkande behandling av barn och elever ingår som en del av det systematiska kvalitetsarbetet inom barn och utbildningsförvaltningen.

Uddevalla kommuns Digitala agenda³⁴ uppmuntrar kommunens verksamheter att ta vara på digitaliseringens möjligheter. Det gör biblioteken genom omvärldsbevakning, testa nya arbetsmetoder och digitala lösningar samt ställa krav och ge utvecklingsförslag till leverantörer av bibliotekssystem.

---

³⁰ UNICEF Sverige. (2018). Barnkonventionen: FN:s konvention om barnets rättigheter

³¹ UNDP Sverige, Globala målen för hållbar utveckling.

³² Svensk biblioteksforening, Bibliotekens internationella manifest.

³³ Diskrimineringslagen, 2008:567

³⁴ Digital agenda, Uddevalla kommun 2019.

Besöksadress:
Varvsvägen 1

Postadress:
Uddevalla kommun
451 81 Uddevalla

Telefon: 0522-69 60 00

www.uddevalla.se